

Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὁ **Φιγαρώ**; Ἐὰν εὐρίσκετο ἀγοραστής, οἱ σημερινοὶ ἰδιοκτῆταί του δὲν θὰ τὸν παρεχώρουν διὰ ποσὸν κατώτερον τῶν 30 ἑκατομμυρίων φράγκων.

Καὶ ἡ περίφημος **Μικρὰ Ἐφημερίς**, ἡ ἐκδιδομένη εἰς 1,200,000 ἀντιτύπων; Ἐσοδεύει ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον 12—15 ἑκατομμύρια φράγκων.

Ἀνελογίσθητε δ' ἐκτὸς τῶν ὕλικῶν κεφαλαίων, ποῖον ἄθροισμα ἀνακαλύψεων, ἐφευρέσεων, προσδῶν ἐχρησίμευσεν πρὸς παρασκευὴν τοῦ φύλλου τούτου τοῦ ἐντύπου χάρτου, τοῦ ὀνομαζομένου **ἐφημερίς**; Μηχανικὴ, ἀτμός, φωταερίον, χημεία, ἡλεκτρισμός, ἡλεκτροχημεία, γαλβανοπλαστική, φωτογραφία, ἡλεκτρικὸν φῶς, χρωμολιθογραφία, ὅ,τι τὸ δαιμόνιον τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τοῦ Γουτεμβέργιου μέχρι τοῦ Ἐδισσῶνος, ἐπενόησαν, ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν. Ὅστις ἔχει μίαν ἰδέαν νὰ ἐκθέσῃ, μίαν γνώμην νὰ εἴπῃ, μίαν ἀνακάλυψιν νὰ γνωστοποιήσῃ, ὅστις θέλει νὰ συγκινήσῃ τὴν κοινὴν γνώμην, νὰ πολεμήσῃ μίαν κυβέρνησιν, νὰ καταρρίψῃ ἕν σύστημα, θὰ καταφύγῃ εἰς αὐτόν, εἰς αὐτόν τὸν κραταῖον δυνάστην, τὸν ἄνευ στέμματος ἡγεμόνα, τὴν Α. Μεγαλειότητα τὸν τύπον, ὅστις εἶνε συγχρόνως ὁ ταπεινότερος θεράπων σου, ὦ δημόσιον!

«Διὰ σέ (λέγει ὁ Εὐγένιος Dubief) διὰ σέ, κοινὸν ἀδηφάγον, οἱ καινοθῆραι διασκελίζουν τὰς ὁδοὺς μὲ τὴν μολυβδίδα ἀνὰ χεῖρας, κωδωνίζουν εἰς ὅλας τὰς θύρας, ἐπισκέπτονται γνωστούς καὶ ἀγνώστους, ἐπισήμους καὶ ἀνεπισήμους, μεταβάλλουν τὴν ἀκριτομυθίαν εἰς προτέρημα. Διὰ σέ, ἄλλοι οὐχ ἦπτον περίεργοι καὶ θαρραλεώτεροι, διατρέχουν τὴν γῆν κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, ἀκολουθοῦν τοὺς ἐν πολέμῳ στρατούς, ἀνακαλύπτουν τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου, ἐκτίθενται εἰς τὴν χολέραν ἢ τὴν πανώλην. Διὰ σέ θερμαίνονται οἱ λέβητες τῶν ἀτμαμαζῶν, διὰ σέ τὰ τηλεγραφικὰ σύρματα δονοῦνται ὡς ὑπὸ πυρετοῦ, οἱ στενογράφοι μυριζοῦν τὸν χάρτην μὲ ἱερογλυφικὰ σημεῖα, καὶ τὰ τηλέφωνα συνδέουν τὴν μίαν πόλιν πρὸς τὴν ἄλλην!»

Πράγματι! Τὸ παρελθὸν ἔτος ἔγινε μάχη εἰς τὴν **Δαχομαΐνην**. Οἱ **Τάιμς** εἶχον τηλεγραφικὴν τὴν περιγραφὴν αὐτῆς. Δαπάνη τοῦ τηλεγραφήματος 35,000 φράγκα. Μία ὁλόκληρος περιουσία! Καὶ ἂν θέλετε, ὑπολογίσατε τί δαπανοῦν καθ' ἑκάστην μόνον διὰ τηλεγραφήματα πᾶσαι αἱ ἐφημερίδες, αἱ ἐκδιδόμεναι ἐπὶ τῆς γῆς, τί ρίπτουν εἰς τὸ χαῖνον στόμα τοῦ ἀχορτάστου Μινωταύρου, τοῦ καλουμένου **ρεπορτάζ**.

[Ἐπεταὶ τὸ τέλος]

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

Τὸ χάσμα π' ἀνοίξε ὁ σεισμός εὐθὺς ἐγίνομαι' ἀνθη.
Σωλομός.

Ἐνῶ τ' ὠραῖο νησί του ἄγρια, μεγάλην
Δύναμιν ὀλέθρου ἀπὸ βαθυὰ ταράζει,
Σηκώνει ὁ Ποιητὴς τ' ἄσπρο κεφάλι,
Καὶ κλαίει, καὶ κλαίει, καὶ θλιβερὰ φωνάζει.

Ἀλλὰ πῶς ξάφνου, ἐκεῖ ποῦ τόσα κάλλη
Καὶ πλούτια τόσα ἔρμιν φθορὰ σκεπάζει,
Πῶς λιγοστεύει τοῦ καύμοῦ του ἡ ζάλη;
Τῆς κλάψας του ἡ πηγὴ πῶς ξάφνου ἀλλάζει;

Ξανοίγει π' ἀνθία ἐλενημοσύνης βγάνει
Κάθε ψυχί, κ' ἡ εὐγνώμονη καρδιά του
Τὰ πᾶει ψηλὰ καὶ πλέκει ὠραῖο στεφάνι.

Χορὸς ἀγγέλων τρέχει ὁλόγυρά του,
Καί, λέοντας χαῖρε, ὅμοιο τραγοῦδι πιάνει
Μ' ἐκεῖνα ποῦχε ὁ Θεὸς φέρῃ ἐδῶ κάτω.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Η ΕΝ ΡΩΜΗ, ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΗ ΕΝΩΣΙΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ'

Γ'.

Ἡ ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴ θὰ διέθετο τὸν
παρ' ἡμῖν χριστιανισμὸν καὶ θὰ ἐβλάπτε
τοὺς ὀρθόδοξους λαοὺς πολιτικῶς,
ἐθνικῶς καὶ κοινωνικῶς.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ εἶδομεν τὸν πρῶτον λόγον, δι' ὃν οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀποκρούουσι τὴν ὑποταγὴν ὑπὸ τὸν πάπαν, δηλ. τὸ ὅτι ἡ ἀξίωσις αὕτη τῶν παπῶν νὰ ἦναι ἀπόλυτοι ἄρχοντες πάσης τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀδικαιολόγητος, ἀθάσιμος, αὐθαίρετος, δὲν εἶναι ἀποστολικὴ διατάξις ἀλλὰ ἀλαζονικὴ ἀξίωσις, διότι τὰ πράγματα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι Ῥώμης ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤγειραν ἐξ οἴσεως τοιαύτας δεσποτικὰς ἀπαιτήσεις, αἵτινες ἐπεβλήθησαν μὲν ἕνεκα διαφόρων λόγων εἰς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς δύσεως, ἀπεκρούστησαν ὅμως πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν. Ἐν τῷ παρόντι τρίτῳ καὶ τελευταίῳ ἄρθρῳ θὰ ἐξετάσωμεν τοὺς ἐπιλοίπους λόγους, δι' οὓς οἱ ὀρθόδοξοι ἀποκρούουσιν τὴν ὑπὸ τὸν παπισμὸν ὑποταγὴν, εἶναι δὲ οὗτοι καθ' ἡμέας οἱ ἐξῆς: Δὲν θέλομεν τὴν ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴν, διότι αὕτη θὰ διέστρεφε τὸν παρ' ἡμῖν καθαρὸν διασωζόμενον ἀρχέγονον χριστιανισμὸν καὶ θὰ εἰσῆγε τὴν διαφθοράν καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ εἰς τὰ δόγματα αὐτῆς, καὶ εἰς τὴν λατρείαν αὐτῆς, συγχρόνως δὲ θὰ ἐβλάπτεν αὕτη τοὺς ἀνατολικούς λαοὺς καὶ πολιτικῶς καὶ ἐθνικῶς.

κῶς καὶ κοινωνικῶς. Ἐξετάσωμεν ἕνα ἕκαστον τούτων ἐν συντόμῳ.

Καὶ πρῶτον ἡ ὑποταγὴ ὑπὸ τὸν παπισμὸν θὰ διέστρεφε τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἡ διοίκησις τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ὡς ἐδείχθη καὶ ἀνωτέρω, εἶναι ὡς ἡ τῆς ἀρχαίας τῶν πρώτων αἰώνων ἐκκλησίας, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τῶν κανόνων τῶν ἀρχαίων οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ πατέρων. Διοικούμεθα, ὅπως διωκοῦντο αἱ ἐκκλησίαι πρὸ τοῦ σχίσματος. Ἡ ὅλη ἐκκλησία ἀποτελεῖ ὁμοσπονδίαν τινὰ μερικῶν τῶν διαφορῶν χριστιανικῶν χωρῶν ἐκκλησιῶν. Ἡ διαίρεσις αὕτη ἀκολουθεῖ τὴν πολιτικὴν διαίρεσιν τῶν κρατῶν. Ἐκαστὸν κράτος ἔχει ἰδίαν ἐλευθέραν ἐκκλησίαν διοικουμένην ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς χώρας ἐκ περιτροπῆς ἀποτελούντων τὴν διοικοῦσαν σύνοδον ὡς τὴν ἀνωτάτην αὐτῶν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἐκάστη μερικὴ ἐκκλησία εἶναι αὐτόνομος, αὐτοκέφαλος, ἀνεξάρτητος, αὐτοδιοικητός. Ἐνόνει δὲ πάσας τὰς μερικὰς ἐκκλησίας ἡ αὐτὴ πίστις εἰς τὸν Σωτῆρα, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις εἶναι ἡ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη. Τὰς πρώτας τιμὰς μόνον ἀποδίδει ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία εἰς τοὺς περιθλεπτότερους αὐτῆς ἱεράρχας τοὺς κατέχοντας θρόνους δοξασθέντας ἄλλοτε ἐν τῷ μακρῷ τῆς ἐκκλησίας βίῳ, δηλ. τοὺς πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Καὶ ἐκ τούτων πάλιν τιμᾷ ὡς τὸν πρῶτον ἐν τοῖς πρώτοις τὸν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς τὸν ἐπίσκοπον τῆς ἄλλοτε βασιλευούσης πόλεως ἐν τῷ μεγάλῳ χριστιανικῷ βυζαντινῷ κράτει, ὡς κατέχοντα θρόνον, ὃν ἄλλοτε ἐδόξασαν οἱ Γρηγόριοι, οἱ Χρυσόστομοι καὶ οἱ Φώτιοι, ἐν πόλει, ἐν ᾗ ἐγένοντο τοσαῦται οἰκουμενικαὶ σύνοδοι, καὶ μεθ' ἧς συνδέεται ἐν γένει ἡ ὅλη ἱστορία τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τῆς ἐλληνικῆς καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, ὅπερ ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, ἐξ οὗ οἱ ἄλλοι παρέλαβον τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Ἀλλὰ τὰ πρωτεῖα ταῦτα εἶναι πρωτεῖα τιμῆς, οὐχὶ ἐξουσίας τινός. Ἐκάστη μερικὴ ἐκκλησία εἶναι ἀνεξάρτητος, διοικουμένη ὑπὸ τῆς Συνόδου τῆς κατὰ τοὺς κοινούς κανόνας τῆς ὅλης ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Οὐδεὶς ξένος ἐπίσκοπος δύναται νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ τῆς διοικήσεως αὐτῆς. Εὐρίσκονται δὲ αἱ ἐκκλησίαι αὗται ἐν ἀδελφειᾷ ἀδελφικῇ ἐπικοινωνίᾳ, ἀνακοινοῦσαι ἀλλήλαις πᾶν ὅ,τι σπουδαῖον ἤθελε θεωρηθῇ καὶ ἐπὶ κοινῶν ὑποθέσεων συνηνοοῦμεναι μετ' ἀλλήλων. Ἐὰν παρουσιασθῶσι σὺν τῷ χρόνῳ ζητήματα σπουδαιότητος ἐκτάκτου, ἔχοντα ἀνάγκην κοινῆς συζητήσεως, θὰ παραστῇ ἡ ἀνάγκη συγκροτήσεως νέων οἰκουμενικῶν ἢ γενικῶν τῶν ὀρθοδόξων συνόδων. Τοῦτο εἶναι τὸ πολίτευμα τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, πολίτευμα ἀρχαιοπρεπέστατον, ἐντελὲς ὅμοιον τῷ τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας. Οὐδὲν ἔχνος δεσποτισμοῦ ἀπαντᾷται ἐν αὐτῷ. Πᾶσι αἱ κατὰ μέρος ἐκκλησίαι στηρίζονται ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀρχῆς τῆς αὐτοδιοικήσεως. Οὕτως δὲ καθίσταται δυνατόν ἵνα ἐκάστη ἐκκλησία ἐπὶ τῆς κοινῆς βάσεως τῆς ὀρθοδοξίας ἀναπτύσσεται συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, οὗ ἐκπροσωπεῖ τὸν θρησκευτικὸν βίον, ἢ ἀνάπτυξις

δ' αὕτη παρ' οὐδενὸς παρακωλύεται, καὶ τοιοῦτοτρόπως δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὅλης ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ποικιλία τις ἐν τῇ ἐνόητῃ. Ὀλόκληρον τὸ λαμπρὸν τοῦτο διοικητικὸν οἰκοδόμημα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἐν ᾧ συνδυάζεται ἡ τάξις καὶ ἡ ἐλευθερία, θὰ ἀνέτρεπετο ἄρδην διὰ τῆς ὑποταγῆς ὑπὸ τὸν παπισμὸν καὶ διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς δυνάμεως τοῦ παπισμοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ. Ὁ πάπας θὰ ἦτο τότε τὸ πᾶν καὶ δι' ἡμᾶς, ὁ ἀλάνθαστος μάλιστα ἐσχάτως κηρυχθείς, εἰς τοῦ ὁποίου διὰ τοῦτο τὰς διαταγὰς θὰ ἔπρεπε νὰ ὑποκύπτωμεν τυφλῶς ὡς εἰς ἀπταίστους θείας ἀποφάσεις. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα θὰ διεῖπον τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις ἐκάστης μερικῆς ἐκκλησίας. Ὁ πάπας διὰ συμβάσεων μετὰ τῶν μερικῶν κυβερνήσεων θὰ διεργύθειε τὰ τῶν κατὰ μέρος ἐκκλησιῶν κατ' ἰδίαν βούλησιν. Οἱ ἐπίσκοποι τῶν διαφορῶν ἐκκλησιῶν δὲν θὰ εἶχον οὐδεμίαν δύναμιν καὶ σημασίαν. Σύνοδοι αὐτῶν θὰ συνεκροτοῦντο μόνον τῇ ἀδείᾳ τῶν παπῶν καὶ μόνον ἐὰν ἐνεκρίνοντο ὑπὸ τούτων αἱ ἀποφάσεις τῶν θὰ εἶχον κύρος. Θὰ ἐξεμνησθίζοντο δηλ. καὶ πατριάρχαι, καὶ μητροπολίται καὶ ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι, αἱ σύνοδοι δ' αὐτῶν θὰ ἦσαν ἀπλῆ σκιά, πᾶν ἔχνος αὐτοδιοικήσεως θὰ ἐξέλιπε, πᾶσα ἰδία ζωὴ τῶν μερικῶν ἐκκλησιῶν θὰ ἦτο ἀδύνατος, ἡ συμφωνία τῶν μερικῶν ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν ἐθνικὸν χαρακτήρα ἐκάστου κράτους θὰ ἦτο πρᾶγμα ἀδύνατον, ἐπὶ τῶν ἐρεπίων δὲ τούτων θὰ ἀπέμενε δεσπόζουσα ἡ αὐθαίρετος θέλησις ἐνὸς μόνου, τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης, καὶ τῶν συμβούλων τοῦ Ἰησοῦιτῶν καὶ τῶν Καρδινάλιων τοῦ! Ὅποιαν ἀπαισίαν εἰκόνα διοικήσεως θὰ ἀπετέλουν τότε αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀνατολῆς! Ὡ, εἶναι φρίκη καὶ νὰ τὸ ἀναλογισθῇ τις!

Δεύτερον ἡ ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴ θὰ διέφθειρε τὰ δόγματα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. Τὰ δόγματα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας εἶναι τὰ δόγματα τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία οὐδὲν προσέθηκεν, οὐδὲν ἡλλοίωσεν ἐξ ὧν ἐθεσπίσθησαν ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῶν ἀρχαίων σοφῶν ἐλλήνων πατέρων. Ἡ διδασκαλία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἀρχέγονος χριστιανισμός, ὅπως ἀνεπτύχθη κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας ὑπὸ τῶν διὰ μεγάλης σοφίας πεπρωτισμένων ἐκκλησιαστικῶν διδασκάλων τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, ὁ χριστιανισμὸς τοῦ Ἰουστίνου, τοῦ Εἰρηναίου, τοῦ Ὠριγένης, τοῦ Ἀθανασίου, τοῦ Βασιλείου, τῶν Γρηγορίων, τοῦ Χρυσόστομου, τῶν Κυρίλλων καὶ λοιπῶν. Διὰ τῆς ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγῆς, ἐν Ῥώμῃ τοῦ λοιποῦ μορφουμένου τοῦ κλήρου ἡμῶν ἢ ἐν ἐκκλησιαστικαῖς σχολαῖς ὑπὸ Ἰησοῦιτῶν διευθυνομέναις, θὰ εἰσῆγετο ἀντὶ τοῦ ἀρχικοῦ τούτου σοφοῦ ἐλληνικοῦ χριστιανισμοῦ ὁ λατινικὸς χριστιανισμὸς τῶν μέσων αἰώνων, ὅπως διεμορφώθη ὑπὸ τῶν σχολαστικῶν θεολόγων, τοῦ Ἀνσέλμου, Πέτρου Λομβάρδου, Ἀλβέρτου Μάγνου, Βερνάρδου, Θωμᾶ Ἀκινάτου, Δούνης Σκώτου, Βοναβεντούρα, Βίκτωρος ἐκ τοῦ ἀγίου Κάρου καὶ λοιπῶν. Ἰδίως θὰ ἐδέσποζεν ἡ δογματικὴ καὶ

φιλοσοφία τοῦ Θωμᾶ Ἀκινάτου, εἰς ὃν ὁμνύουσιν οἱ δυτικοὶ καὶ οὗτινος τὴν διδασκαλίαν ὡς τὴν μόνην ὑγιᾶ συνέστησεν ὡς γνωστὸν ὁ Λέων ΙΓ' εἰς ἀπάσας τὰς λατινικὰς θεολογικὰς σχολὰς. Τὸ σύμβολον ἡμῶν, τὸ ὁποῖον ἐθέσπισαν οἱ πατέρες τῶν δύο πρώτων οἰκουμενικῶν συνόδων, θὰ ἐνοθεύετο προστιθεμένης τῆς προσθήκης «Καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» (filioque), ἣν εἰσήγαγον αὐθαίρετως ἔπειτα οἱ λατίνοι, διαστρέφοντες τὴν περὶ ἁγίας Τριάδος διδασκαλίαν τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ διδασκάλων καὶ καταστρέφοντες ἐν τῇ Τριάδι τὴν ἐνότητα, δύο δὲ ἀρχὰς εἰς αὐτὴν παρεισάγοντες. Ἐπειτα θὰ ἐδιδασκόμεθα, ὅτι τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ γίνηται διὰ ῥαντίσματος, οὐχὶ δὲ διὰ τριττῆς καταδύσεως, οὐχὶ δηλ. ὅπως διέταξαν οἱ ἀπόστολοι, ὅπως ἔπραττεν ἅπαντα ἡ ἀρχαιότης, ὅπως ἔπραττε καὶ αὕτῃ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία πρὸ τοῦ Ι' αἰῶνος. Θὰ ἐμυθάζομεν καὶ θὰ ἐδιδάσκωμεν, ὅτι ἡ εὐχαριστία πρέπει νὰ μεταδίδηται τοῖς λαϊκοῖς μόνον ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου, οὐχὶ δὲ ὑπ' ἀμφοτέρω τὰ εἶδη, ὅπως διέταξεν ὁ Κύριος, ὅπως ἔπραττον αἱ ἀρχαῖαι ἐκκλησίαι, καὶ ὅπως ἔπραττε καὶ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία μέχρι τοῦ Ι' αἰῶνος. Θὰ ἐμυθάζομεν καὶ θὰ ἐδιδάσκωμεν, ὅτι ὁ πάπας δύναται νὰ σώζῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ καθαρτηρίου πυρός ἐν τῷ ἔθῃ καὶ πάντα ἀνθρώπων ἐν γένει, ἀρκεῖ μόνον νὰ ζητῇ τις παρ' αὐτοῦ νὰ λάβῃ τὰς λεγομένας ἀφέσεις ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἢ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων οἰκείων καὶ φίλων του. Θὰ ἐπλουτίζομεθα δὲ καὶ δι' ὅλους νέων δογμάτων, ἐντελῶς ἀγνώστων τῇ χριστιανικῇ ἀρχαιότητι, ἥτοι τῆς ἀσπίλου συλλήψεως τῆς ἁγίας Μητρὸς τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἀθανάτου τοῦ Πάπα. Φαντάσθητε καὶ τὴν εἰκόνα ταύτην καὶ, ἂν δύνασθε, μὴ φρίξετε!

Τρίτον θὰ διέφθειρεν ἡ ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴ τὴν λατρείαν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. Ἡ λατρεία τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀρχαιοπρεπεστάτη, εἶναι ἡ λατρεία, ὅπως ὀλίγον κατ' ὀλίγον διεμορφώθη ἐκ τῆς πρώτης ἀποστολικῆς λατρείας κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας. Ἡ λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου, ἣν ἔχουσι σήμερον οἱ ὀρθόδοξοι λαοί, ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαιοτάτων λειτουργιῶν, αἱ δὲ ἡμέτεραι ἑορταὶ εἶναι αἱ ἑορταὶ τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν, αἱ ἑορταὶ τοῦ Κυρίου, τῆς ἁγίας αὐτοῦ Μητρὸς, τῶν ἁγίων, τῶν μαρτύρων, τῶν πατέρων, τῶν ὁσίων. Οἱ ὕμνοι αὐτῆς, ἡ ζωγραφικὴ περιέκδοσις, τὰ πάντα φέρουσι τὸν τύπον τῆς ἀρχαιότητος, ἥτις ἤξευρε νὰ ἐνοῖ τὴν ἀπλότητα μετὰ τῆς μεγαλοπρεπείας, πανταχοῦ δὲ ἐπέθετε τὴν σφραγίδα τοῦ σεμνοῦ, σοβαροῦ καὶ ἱεροπρεποῦς. Ἀντὶ τῆς ἀρχαιοπρεποῦς, τῆς σεμνῆς, τῆς ὑψηλῆς ἅμα καὶ ἀπλῆς ἐλληνικῆς λατρείας, ἐὰν ὑπετάσσοντο οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ τῷ πάπῃ, θὰ εἰσῆγον κατὰ μικρὸν παρ' ἑαυτοῖς τὴν λατινικὴν λατρείαν τῆς Ῥώμης, τὴν ἐν γλώσσῃ ἀκαταλήπτῃ αὐτοῖς γινομένην, τὴν νεκρὰν καὶ ἄψυχον, τὴν πλήρη ψευδοῦς καὶ θεατρικῆς ἐπιδείξεως καὶ πομπῶδους ὄγκου καθολικὴν λατρείαν, ὅπως ἐμορφώθη ἐν τῇ δύσει κατὰ τοὺς βαρβάρους μέσους αἰῶνας, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σχολαστικῶν. Γνωρίζομεν μὲν, ὅτι οἱ πάπαι ὑπό-

σχονται συνήθως τοῖς ἀνατολικοῖς νὰ καταλίπωσιν αὐτοῖς ἐνούμενοις τὴν γλώσσαν τῆς λατρείας των. Ἀλλ' ἐν τούτοις πολλοὶ λαοὶ ὑποταγέντες τῇ Ῥώμῃ, ἐνῶ κατ' ἀρχὰς ἔλαβον τοιαύτην ὑπόσχεσιν, εἰτα εἶδον σὺν τῷ χρόνῳ τὸν λατινισμὸν ἐπικρατοῦντα καὶ τὴν λατινικὴν λειτουργίαν ἀντικαθιστῶσαν τὴν ἀρχαίαν ἐν τῇ ἐθνικῇ γλώσσῃ λατρείαν των. Παράδειγμα οἱ Μοραβοὶ καὶ οἱ Βοημοί. Οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες ἐν τῇ ἀνατολῇ, οἱ ἀσπασθέντες τὸν παπισμὸν, οἱ οὖνται ἢ γραικοκαθολικοὶ καλούμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σμύρνῃ, Χίῳ, Σύρῳ, Τήνῳ, Νάξῳ, Κερκύρῃ, Ἀθήναις, ἔχουσιν οὐχὶ ἐλληνικὴν, ἀλλὰ λατινικὴν λατρείαν. Τοῦτο θὰ ἦτο ἡ γενικὴ τύχη τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων ἂν ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις εἶχον γίνεσθαι καθολικοί. Ὁ κίνδυνος οὗτος λοιπὸν θὰ ἐπεκρέματο πάντοτε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι κατὰ τῶν ἀνατολικῶν ὑποτασσομένων τῷ πάπῃ. Φαντάσθητε λοιπὸν τοὺς ἐλληνικοὺς ναοὺς μας μεταβεβλημένους εἰς λατινικοὺς ναοὺς· ἀντὶ τῆς ἐλληνικῆς, τῆς ἐθνικῆς ἐν γένει, τελουμένην τὴν λατινικὴν λειτουργίαν· ἀντὶ τῶν ὥραιων ἐλληνικῶν ὕμνων ψαλλομένων τοὺς λατινικοὺς ὕμνους τοῦ Σεδουλίου, τοῦ Βερνάρδου ἢ ἄλλου τινος ἀγνώστου λατίνου ὑμνογράφου· τὰς ἐκκλησίας ἡμῶν πλήρεις ἀγαλμάτων τῶν διαφόρων δυτικῶν ἁγίων ἐνδεδυμένων πολλάκις κατὰ παραδοξότατον καὶ ὀλίγον ἁγίους πρέποντα τρόπον· ὀργανικὴν μουσικὴν παίζουσιν πολλάκις τὰς γνωστὰς καὶ τοῦ τελευταίου συρμού θεατρικὰς μελωδίας· ἀντὶ τῶν ἀπλῶν, σεμνῶν καὶ σοβαρῶν λιτανειῶν μας εἰσαγομένας παρ' ἡμῖν τὰς θεατρικὰς λιτανείας τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, τὴν μεγάλην παρασκευὴν πδχ. ὁλόκληρον ζῶσαν παράστασιν τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου διὰ διαφόρων πραγματικῶν προσώπων μετῃ μφισμένων καὶ παριστανόντων τοῦ μὲν τὸν Χριστόν, τοῦ δὲ τὸν Πιλάτον, τοῦ δὲ τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου, τοῦ δὲ τὸν Κυρηναῖον κτλ. Φαντάσθητε ἀντὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἑορτῶν, ἃς νῦν ἔχομεν, εἰσαγομένας εἰς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν τὰς ὅλως ξένας ἡμῖν καὶ παραδόξους ἑορτὰς τοῦ Corporis Domini, τῆς καρδίας τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ ἁγίου Ἰαννουαρίου, τοῦ ἁγίου Δομινίκου, τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου κλ. Φαντάσθητε πάντα ταῦτα καὶ ἂν δύνασθε μὴ καταληφθῆτε ὑπὸ ἀποστροφῆς ἐνώπιον τοιοῦτου θεάματος!

Τέλος ἡ ὑποταγὴ ὑπὸ τὸν πάπαν θὰ ἐβλαπτε τοὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς καὶ πολιτικῶς, ἐθνικῶς καὶ κοινωνικῶς. Πολιτικῶς θὰ ἐβλαπτεν αὐτὴν, διότι ὁ παπισμὸς ἐγκαθιδρυόμενος παρ' αὐτοῖς ὡς ἐπικρατοῦσα ἐκκλησία θὰ ἐγένενα ταῖς κυβερνήσεσιν αὐτῶν τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἃ τινὰ προκαλεῖ πανταχοῦ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Ὁ παπισμὸς ἐννοεῖ πανταχοῦ νὰ δεσποζῇ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του. Νομίζω ὅτι ἐτι ζῶμεν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, ἀξιοὶ πανταχοῦ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία νὰ ἀποτελῇ κράτος ἐν κράτει, μὴ ἀνεχόμενος οὐδεμίαν ἐπίβλεψιν καὶ ἐξέλεγχιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ὑπὸ τοῦ κράτους, πρᾶγμα μὴ συμβιβάζομενον πρὸς τὴν ἐθνικὴν κυριαρχίαν τῶν λαῶν, ἣν ἡ κυβέρνησις ἐκαστοῦ τόπου ἐκπροσωπεῖ. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλ'

ἀπαιτεῖ αὐτὸς αὐτοβούλως νὰ ἀποφασίσῃ καὶ τὰ περὶ γάμων ζητήματα, ἅτινα ὡς γνωστὸν συνδέονται στενῶτα μετὰ τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ζητημάτων τῶν διαθηκῶν καὶ τῆς κληρονομίας, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον μόνον ἐν ἀμοιβαίᾳ συνεννοήσει πολιτείας καὶ ἐκκλησίας δέον νὰ λύωνται. Ἀξιῶ δὲ πρὸς τοῦτοις νὰ ἀναμνησθῇται ἀμέσως καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ τῶν σχολείων πράγματα καὶ νὰ ἀσκῇ τελείαν κηδεμονίαν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ ὑποβάλλῃ ὑπὸ τὴν λογοκρισίαν καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν τῶν λαῶν. Ἀξιῶν δὲ προνομία ὑπὲρ τῶν καθολικῶν δὲν ἀνέχεται τὴν ἀναγνώρισιν ὑπὸ τῶν καθολικῶν κρατῶν τῶν ἄλλων δογμάτων καὶ θρησκευμάτων ἐπὶ ἴσοις ὅροις, δηλ. ἀποκρούει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνεξίθρησκείας καὶ πάσας ἐν γένει τὰς ἐλευθερίας, ἐφ' ὧν ἐδράζεται τὸ οἰκοδόμημα τῶν νεωτέρων πολιτειῶν, τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ποθῶν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κόσμου, εἰ δυνατόν, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ μεσαίωνα, καθ' ὃν ἐδέσποζεν ὁ παπισμός, διὰ δὲ τῶν βασιάνων, τῶν εἰρκτῶν καὶ τῆς πυρᾶς κατεδίωκε πάντα αὐτῷ ἀντικείμενον. Τοιοῦτος ὢν ὁ παπισμός, τοιαύτην στάσιν λαμβάνων ἀπέναντι τῆς πολιτείας εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰ νεώτερα κράτη, καὶ ἔχθρα πρὸς αὐτὰ καὶ σύγκρουσις εἶναι ἡ συνήθης κατὰστασις τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς αὐτά. Διὰ τοῦτο ἡ καθολικὴ ἐκκλησία εὐρίσκεται ἐν πᾶσι τοῖς κράτεσι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ὡς ἐν διωγμῷ, ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ καὶ ἄλλαχού, ὡς εἶδομεν καὶ ἀνωτέρω. Τοῦναντίον ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία ἀποδίδουσα πάντοτε τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ καὶ μὴ καταληφθεῖσα ποτε ὑπὸ αὐταρχικῶν καὶ δεσποτικῶν τάσεων, δὲν ἠθέλησέ ποτε νὰ δεσπόσῃ τοῦ κράτους, ἀρκουμένη δὲ μόνον νὰ ζητῇ νὰ μὴ παρεμποδίζηται ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ αὐτῆς ἐνεργεῖα ἐν τοῖς ἐσωτερικοῖς τῆς ἐκκλησίας ζητήμασιν, ἐσεβάσθη πάντοτε τὸ κράτος καὶ τοὺς νόμους αὐτοῦ καὶ ἐδέχθη τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ ἐν τοῖς μικτοῖς ζητήμασι τοῖς ἔχουσι διττὴν ὄψιν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἢ θίγουσιν ἔστω καὶ ἐμμέσως τὰ πολιτικὰ ἢ κοσμικὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν. Διὰ τοῦτο βλέπομεν τὴν ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἐν πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις κράτεσι βιούσαν ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ πρὸς τὰς κυβερνήσεις, καὶ ἐν Ῥωσίᾳ, καὶ ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐν Βλαχίᾳ, καὶ ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ἄλλαχού. Οὐ μόνον δὲ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰ κράτη δὲν εἶναι ἐχθρिकाί, ἀλλ' εἶναι μάλιστα καὶ φιλικώταται. Ἐνῷ ἐν Ἰταλίᾳ πρὸχ. καὶ Γαλλίᾳ πατρίς καὶ ἐκκλησία εἶναι πράγματα πολέμια καὶ οἱ φίλοι τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων αὐτῆς καὶ ἐλευθεριῶν εἶναι ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τ' ἀνάπαλιν, ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς κράτεσι θρησκεία καὶ πατρίς εἶναι στενῶτα καὶ φιλικώτα ἡνωμένα ἐν ταῖς καρδίαις πάντων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ὡς τῶν ἱερωτάτων ἐγείρονται παρ' αὐτοῖς οἱ ἐθνικοὶ πόλεμοι, καθ' οὓς οἱ κληρικοὶ οὐ μόνον οὐδεμίαν παρέχουσιν ἀντίστασιν, ἀλλὰ καὶ πρωταγωνιστοῦσι. Κατὰ τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ὁ ἡμέτερος κληρὸς κατέλαβε τὴν πρωτίστην θέσιν, καὶ

νῦν δὲ ἐν ἀπάσῃ τῇ ἀνατολῇ, οἱ ἀρχιερεῖς (πλὴν τινῶν οἰκτρῶν ἐξαιρέσεων) εἶναι οἱ πρωτοστάται πάσης ἐθνικῆς ἐνεργείας. Τὸν αὐτὸν δὲ ἐθνικὸν χαρακτήρα ἔχει καὶ τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν ὁ κληρὸς, τῶν Ῥώσων, Σέρβων, Βουλγάρων, Βλάχων καὶ λοιπῶν, καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ αὐτῶν ἱστορίᾳ τὴν αὐτὴν ἔδειξε πάντοτε καὶ ὁ κληρὸς τῶν φιλοπατρίαν. Ἰδοὺ διὰ τί ἰσχυρίζομεθα, ὅτι ἡ ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴ θὰ ἔβλαπτεν ἡμᾶς πολιτικῶς, μεταβάλλουσα ἐντελῶς τὰ πράγματα. Ἀντὶ τοῦ νῦν φιλοπατρίδος, τὴν πολιτείαν σεβομένου καὶ τοῖς νόμοις αὐτῆς ὑπέκοντος καὶ ἐκθύμως τοὺς ἐθνικοὺς πόθους ὑπηρετοῦντος ὀρθοδόξου κληρῷ, θὰ ἀπεκτῶμεν σὺν τῷ χρόνῳ λατινικὸν μεμορφωμένον ἐν Ῥώμῃ κληρὸν, ξένον πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς ἡμῶν πόθους, κατέχοντα ἀλαζονικὴν πρὸς τὸ κράτος στάσιν, πλήρη ἀξιώσεων ἀπέναντι αὐτοῦ, θέλοντα νὰ ἐπιβάλλῃ πάντοτε ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασι τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἢ μᾶλλον τὴν θέλησιν τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀλαστού ἀρχηγοῦ του, οὗτινος θὰ ἦτο τυφλὸν ὄργανον, καὶ γεννῶντα πράγματα τῇ πολιτείᾳ. Τίς ὀρθόδοξος λαὸς σῶας ἔχων τὰς φρένας θὰ ἤθελε καὶ θὰ ἠνείχετο τὴν μεταβολὴν ταύτην;

Ἡ ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴ θὰ ἔβλαπτεν ἡμᾶς καὶ ἐθνικῶς. Τοῦτο συνδέεται μετὰ τοῦ ἀνωτέρω, καὶ εἶναι συνέπεια ἀναγκαία αὐτοῦ. Ὁ καθολικὸς κληρὸς ἐν Ῥώμῃ καὶ τοῖς ἰησουϊτικοῖς φροντιστηρίοις ἐκπαιδεύεται ἐν τοσοῦτῃ αὐστηρῶς παπικῷ πνεύματι, ὥστε δι' αὐτὸν πατρίς, ἐθνικὴ πολιτεία, φιλοπατρία, ἐθνικοὶ πόθοι μένουσιν ἄγνωστα. Ὁ καθολικὸς κληρικὸς δὲν εἶναι οὔτε Γάλλος, οὔτε Ἰταλός, οὔτε Γερμανός, ἀλλ' εἶναι καθολικός. Δι' αὐτὸν ἡ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἢ ὁ πάπας εἶναι ἡ πατρίς του, τὸ ἔθνος του, ἡ πολιτεία του. Ἡ ἐθνικὴ ἱστορία δὲν ἐνδιαφέρει αὐτόν, ἀλλὰ μόνον ἡ ἱστορία τῆς ἐκκλησίας του. Πόθοι του εἶναι οἱ πόθοι αὐτῆς, δόξα του εἶναι ἡ δόξα αὐτῆς. Χωρίζει δ' ἐντελῶς αὐτὴν ἀπὸ τῆς πολιτείας καὶ ἐν καιρῷ συγκρούσεως οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διστάζει νὰ κηρυχθῇ ἐν ὀνόματι τοῦ παπισμοῦ ἄσπονδος καὶ ἀμείλικτος πολέμιος τῶν ἐθνικῶν πόθων τῆς πατρίδος του, ἣν σχεδὸν ἀγνοεῖ. Ἐν Ἰταλίᾳ μετὰ μακράς ἐνεργείας τῶν Ἰταλῶν πατριωτῶν, μετὰ ἀγῶνας καὶ θυσίας ἀπείρους, μετὰ εὐτυχεῖς πολέμους τῇ συμμαχίᾳ καὶ συναρωγῇ φίλου λαοῦ ἐπετεύχθη τέλος πάντων ὁ ἐνδόμυχος ἐθνικὸς σκοπός, ἡ μεγάλη ιδέα τῶν ἐπραγματοποιήθη. Ἡ Ἰταλία ἀπὸ τῶν Ἀλπεων μέχρι Σικελίας γίνεται μία καὶ ἐλευθέρη, ἡ δὲ Ῥώμη ἡ φυσικὴ πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας γίνεται ἡ ἔδρα τῆς ἐθνικῆς κυβερνήσεως ἐν τῷ μέσῳ ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ καὶ βαθυτάτης συγκινήσεως πάσης Ἰταλικῆς καρδίας, τὰ δὲ ὀνόματα τῶν πρωτουργῶν τοῦ μεγάλου κατορθώματος, τὰ ὀνόματα τοῦ Βικτωρος Ἐμμανουήλ, τοῦ Καθούρ, τοῦ Γαριβάλδη ἐνεχαράχθησαν βαθύως ἐν τῇ ἐθνικῇ συνειδήσει τῆς Ἰταλίας καὶ θέλουσι παραδίδεσθαι μετ' εὐλογιῶν καὶ ἐγγνωμοσύνης ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν. Καὶ ὅμως, ἀπίστευτον εἰπεῖν! μόνον ὁ ἰταλικὸς κληρὸς οὐ μόνον δὲν συνηγωνίσθη ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἰτα-

λίας, οὐ μόνον δὲν συνεχάρη ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ ἔργου, ἀλλ' ἔλαβεν ἀπ' ἀρχῆς ἐχθρικήν στάσιν κατ' αὐτοῦ. Ὁ Πῖος ἀφώρισε μάλιστα ἀνωγύμως καὶ τὸν Βίκτωρα Ἑρμζανουήλ καὶ πάντας τοὺς συντελέσαντας, ἵνα ἡ Ἰταλία γίνῃ μία καὶ ἡ Ῥώμη ἀφαιρουμένη ἀπὸ τοῦ πάπα, ὅν' ὄν ἀτόπως ἐτέλει (διότι ἡ κοσμικὴ ἐξουσία εἶναι ξένη κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὸ πρέπον τοῖς ἐπισκόποις), καταστῇ πρωτεύουσα τοῦ Ἰταλικοῦ Βασιλείου, οἱ δὲ Ἰταλοὶ ἐπίσκοποι καὶ ὁ λοιπὸς ἰταλικὸς κλήρος ἔπραξαν πᾶν τὸ δυνατόν ἵνα ματαιώσωσι τὴν μεγάλην ἐθνικὴν ἐνέργειαν. Καὶ Λέων δὲ ὁ ΙΓ' μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐπιμένει διαμαρτυρόμενος κατὰ τῆς διαλύσεως τῆς παπικῆς ἐπικρατείας καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Ῥώμης καὶ ἐνεργεῖ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἰταλικῆς ἐνώσεως ἵνα ἡ Ἰταλία ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ πρῶτον καθεστῶς, παύσῃ δὲ οὕσα μία, μεγάλη Ἰταλία καὶ ἀριθμουμένη μετὰ τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, καὶ διαλυομένη εἰς τὰ ἀσήμεντα μικρὰ ἀπ' ἀλλήλων κειχωρισμένα καὶ ὑπὸ ξένους ἡγεμόνας τελούντα κρατίδια ἐπανακάμψῃ πάλιν εἰς τὴν προτέραν ἀσθένειαν καὶ ἀσημότητα. Τοιοῦτος ἀντεθνικὸς, ἀφιλόπατρις καὶ ἀρνησιπατρις κλήρος θὰ ἐμορφουτο καὶ ὁ ἡμέτερος, ἐὰν ὑπετασσόμηντο ὑπὸ τὸν πάπαν, καὶ ἐν τοιοῦτῳ ἐθνοκτόνῳ πνεύματι θὰ ἀνέτρεφε τὸν λαὸν ἡμῶν. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι· ἐνεκα τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἐλευθερίας ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ κράτους, τὸ κακὸν θὰ ἦτο ἴσως μικρόν, ἀλλ' ἐν τῇ δούλῃ ἀνατολῇ, ὅπου ἡ ὅλη μόρφωσις καὶ ἐκπαιδεύσις τοῦ λαοῦ εἶναι ἀποκλειστικῶς ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ κλήρου, δύναται ἐκαστος νὰ φαντασθῇ, ὅποσον ὀλεθρία θὰ ἀπέβαιναν ἡ τοιαύτη ἀντιπατριωτικὴ ἐπιρροή λατινόφωνος κλήρου. Τούτου τρανωτάτην ἀπόδειξιν ἔχομεν τοὺς ὀλίγους οὐνίτας Ἑλληνας ἢ γραικοκαθολικοὺς τῆς ἀνατολῆς καὶ τῶν νήσων, οἵτινες ἐν τοιοῦτῳ μισελληνικῷ πνεύματι ἀντρέφοντο ἄλλοτε πρὸ πάντων, καὶ οἵτινες τοσοῦτον κατὰ μικρόν ἀπώλεσαν τὴν ἑλληνικὴν αὐτὴν συνειδήσιν, ὥστε ὑπῆρξαν οἱ μόνοι Ἕλληνες, οἵτινες κατὰ τὸν μέγαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα δὲν ἔλαβον τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος! Τοιοῦτον ἀντεθνικὸν κλήρον θὰ ἀπέκτων διὰ τῆς μετὰ τῆς Ῥώμης ἐνώσεως καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι λαοί. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τίς ἀνατολικὸς, ἀγαπῶν τὴν πατρίδα του καὶ ἐπιθυμῶν τὴν πλήρωσιν τῶν ἐθνικῶν πόθων του καὶ ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ, θὰ εὐρίσκειτο, ὅστις θὰ ἤθελε τὴν ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴν καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ νῦν πατριωτικωτάτου καὶ ἐθνικωτάτου κλήρου ἡμῶν διὰ λατίνων ἀντεθνικῶς μεμορφωμένων καὶ πολεμίων πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς ἡμῶν πόθους κληρικῶν!

Ἡ ὑπὸ τὸν πάπαν ὑποταγὴ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν θὰ ἐβλαπτεν αὐτοὺς καὶ κοινωνικῶς, ὑπὸ τὴν ἐποψίν δηλ. τῆς κοινωνικῆς προόδου αὐτῶν, ἥτοι τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἠθικῆς μορφώσεως αὐτῶν. Ὁ παπισμὸς εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης, ἡ ἱστορία δὲ μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Γαλιλαίου καὶ τοῦ

Κοπερνίκου μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης εὗρε τοὺς πάπας ἀμειλίκτους αὐτῆς διώκτας. Γρηγόριος ὁ ΙΣ', εἰς τῶν παπῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, διὰ τῆς περιφρόνου ἐγκυκλίου του κατεδίκασε μετὰ τῶν ἄλλων ὡς ὀλεθριωτάτην πλάνην τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐρεῦνης, τὸν πρῶτον δηλ. ὅρον, τὴν *conditio sine qua non* τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστήμης. Τὰ αὐτὰ ἀναθέματα κατὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐπιστήμης ἐπανελάβε καὶ Πῖος ὁ Θ' διὰ τῆς ἐγκυκλίου του τοῦ ἔτους 1864 καὶ τοῦ αὐτῇ προσηρημένου συλλάβου ἢ καταλόγου πλινθῶν. Ἡ ἱερὰ ἐξέτασις κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας καὶ κατὰ τὸν παρόντα ἀκόμη εἶχε καὶ τοῦτον τὸν προορισμὸν ἵνα κατασκοπεύῃ τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῶν λαῶν καὶ καταπνίγῃ διὰ τῶν διωγμῶν τῆς πᾶσαν ἐλευθερωτέραν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν, ἀπειλοῦσαν τὸν καθολικισμόν. Ἐπιτροπὴ δὲ ἀπὸ αἰῶνων ἐν Ῥώμῃ ὑφίσταται ἔργον ἔχουσα νὰ στιγματίζῃ πάντα τὰ μὴ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ αὐστηροῦ παπικοῦ καθολικισμοῦ γεγραμμένα βιβλία, τὰ ὅποια ἀναγράφει ἐν τῷ περιβόητῳ *Index librorum*, ἀπαγορεύουσα ἐπὶ ἀπειλῇ τῶν αἰωνίων κολάσεων εἰς πάντα καθολικὸν τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν. Ἐνεκα τῆς αὐστηρᾶς ταύτης καὶ φρενῆς λογοκρισίας ὅπου ἡδυνήθη ὁ παπισμὸς παρενέβαλε καὶ παρεμβάλλει μεγάλα προσκόμματα εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν καὶ ἐκράτησε καὶ κρατεῖ ὅσους λαοὺς δύναται εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν. Τῆς Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας ἡ πνευματικὴ κατὰπτωσις ἢ ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων παρατηρουμένη ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ παπισμοῦ καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως ἐν ταῖς χώραις ταύταις. Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ δὲ πρὸ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς οἱ λαοὶ ὑπὸ τοῦ παπικοῦ κλήρου δὲν διετηροῦντο ἐν τελείᾳ ἀμαθείᾳ καὶ δεισιδαιμονίᾳ; Ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ὅπου ἡ παιδεία κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐποίησε μεγάλας προόδους, ἐγένετο τοῦτο, διότι ἐν ταῖς χώραις ταύταις ἐπολεμήθη καὶ περιορίσθη ἡ ἐπιρροὴ τοῦ παπισμοῦ. Ἐν ταῖς πολιτείαις τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἡ δύναμις τοῦ παπισμοῦ καὶ τῶν ἰησουϊτῶν εἶναι μεγάλη, ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἀμάθεια τῶν καθολικῶν λαῶν εἶναι ἀπερίγραπτος. Ὡστε οὐδεμίᾳ ἀμφιβολίᾳ, ὅτι ὁ καθολικισμὸς εἰσαγόμενος παρ' ἡμῖν θὰ ἐπειράτο ὅσον ἡδύνατο νὰ παρακωλύσῃ καὶ παρ' ἡμῖν τὴν ἐλευθερίαν ἐπιστημονικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν διαφωτισμὸν τοῦ λαοῦ. Καὶ ὅπου μὲν αἱ κυβερνήσεις εἶναι ἰσχυραὶ καὶ θὰ περιορίζον τὴν ἐπιρροὴν του, τὸ κακὸν θὰ ἦτο μικρόν, ἀλλὰ τίς δύναται νὰ ἀναλογισθῇ, εἰς ὅποιον σκότος, εἰς ὁποίαν ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν θὰ ἐκράτουν οἱ λατῖνοι κληρικοὶ τοὺς ὑπὸ δουλείαν ἀνατολικοὺς λαοὺς, παρ' οἷς τὸ κράτος των θὰ ἦτο μέγα; Μετὰ πάντα ταῦτα τίς ἀνατολικὸς ἐπιθυμῶν τὴν ἐλευθερίαν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης παρ' ἡμῖν καὶ τὴν γνησίαν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἀμαθείας, τῶν προλήψεων καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν θὰ ἠνέχετο νὰ παραδοθῶσιν οἱ λαοὶ τῆς ἀνατολῆς εἰς τὰς χεῖρας τοιούτων διδασκάλων, ὅποιοι οἱ λατῖνοι ἐστίν, εἰς τὰ ὄργανα δηλ. τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως; Ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ κατὰστασις τῶν

ΕΠ' ΑΥΤΟΦΩΡΩ

ἀνατολικῶν λαῶν θὰ ἐχειροτέρειε διὰ τῆς ἐπεκτάσεως ἐν αὐτῇ τοῦ παπισμοῦ. Ὁ παπισμὸς φθείρει τὰ ἥθη, διότι διὰ μὲν τῆς ἐχθρικῆς του στάσεως πρὸς τὸ κράτος καὶ τὴν ἐπιστήμην ὠθεῖ τοὺς πολιτικούς καὶ πεπαιδευμένους ἀνδρας μετὰ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας εἰς ἀποστροφήν καὶ ἔχθραν πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὰς ἠθικάς ὑπαγορεύσεις αὐτῆς καὶ ἀκουσίως ὑποθάλλει παρ' αὐτοῖς τὴν ἀπιστίαν καὶ ἀσέβειαν, ὧν ἐπακόλουθον ἀναγκαῖον εἶναι ἡ ἐλαφρότης τῶν ἡθῶν καὶ ἡ χαλάρωσις τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος, τοὺς δὲ ὄχλους κρατεῖ μὲν εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἀφίνει αὐτοὺς ἀμαθεῖς, ἡ δὲ λατινικὴ λατρεία ὡς ἀκατάληπτος δὲν διδάσκει αὐτοὺς, ἡ πίστις αὕτη τῶν καθολικῶν ὄχλων εἶναι συνήθως δεισιδαίμων τις μόνον τήρησις τύπων τινῶν καὶ οὐδὲν πλεον, δὲν ἐπιδρᾷ δὲ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, καὶ ὑπάρχει συνήθως μετὰ λίαν ἐκλελυμένων ἡθῶν. Ἡ ἐκκλησία ἡμῶν τοῦναντίον οὔτε τοὺς πεπαιδευμένους ἐξερεθίζει συστηματικῶς εἰς τελείαν ἀπιστίαν καὶ ἔχθραν πρὸς πᾶσαν θρησκείαν (ἡμεῖς ἔχομεν μόνον ἀδιαφόρους πρὸς τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας ἀνδρας, οὐχὶ ὅμως συστηματικούς καὶ φανατικούς ἢ θανασίμους ἐχθροὺς τῆς θρησκείας), οὔτε τοὺς ὄχλους ἀφίνει ἐντελῶς θρησκευτικῶς ἀμορφώτους, διότι καὶ τὴν ἐθνικὴν παιδείαν ὑποστηρίζει καὶ διὰ τῆς ἐν τῇ ἐθνικῇ γλώσσῃ τοῦ λαοῦ γινομένης λατρείας τῆς διδάσκει ὅπωςδῆποτε αὐτοὺς, ὥστε αἱ στοιχειωδέστεραι θρησκευτικαὶ καὶ ἠθικαὶ γνώσεις νὰ μὴ μένωσιν ἄγνωστοι αὐτοῖς. Ὅ,τι ἡ ἐπιρροὴ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν λαῶν της, ὡς καὶ ἡ τῆς προτεστάντικῆς ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν αὐτῆς, εἶναι καλλιτέρα καὶ ἀποτελεσματικωτέρα, δῆλον καὶ ἐξ ἀπλῆς συγκρίσεως τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως τῶν ὀρθοδόξων καὶ διαμαρτυρομένων λαῶν πρὸς τοὺς καθολικούς. Ποῦ ὑπάρχουσιν ἀσπονδότεροι καὶ ἀμειλικτότεροι ἐχθροὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἢ ἐν Γαλλίᾳ, τῇ πατρίδι τοῦ Βολταίρου καὶ τῶν ἐγκυκλοπαιδιστῶν, καὶ ἐν Ἰταλίᾳ; Καὶ ὑπάρχει μὲν ἀληθῶς πολλὴ διαφθορὰ ἐν ταῖς προτεστάντικαῖς χώραις, Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Ὀλλανδίᾳ, καὶ ταῖς ὀρθοδόξοις, Ἑλλάδι, Τουρκίᾳ καὶ λοιπαῖς ἀνατολικαῖς χώραις, διότι εἶναι φυσικόν, ὅπου ζῶσιν ἄνθρωποι, νὰ συμβαίνωσιν ἐγκλήματα, καὶ διότι καὶ ὁ χριστιανισμὸς δὲν δύναται νὰ μεταβάλλῃ κοινωνίας ἀνθρώπων εἰς πολιτείας ἀγγέλων, ἀλλὰ ἡ διαφθορὰ τῶν καθολικῶν λαῶν, Γάλλων, Ἰταλῶν, Πορτογάλλων, μεσημβρινῶν Ἀμερικανῶν, ἡ διαφθορὰ τῶν Παρισίων, τῆς Μαδρίτης, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Ῥώμης ὑπερβαίνει πᾶν ὅριον. Ὅπου παπισμὸς, ἐκεῖ καὶ ἡ διαφθορὰ, ἡ ὀκνηρία, ἡ ἐκλυσίς τῶν ἡθῶν σχετικῶς μεγαλητέρα. Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος, ὡς ἡ πείρα καὶ ἡ ἱστορία διδάσκουσι, τίς ποτε ἀνατολικὸς ἐνδιαφερόμενος περὶ τῆς εὐσεβείας καὶ χρηστότητος καὶ αὐστηρότητος τῶν ἡθῶν τῆς πατρίδος του θὰ ἐπεθύμει καὶ θὰ ἠνείχετο τὴν εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἐπέκτασιν τοῦ παπικοῦ ζυγοῦ; !

Οὗτοι εἶναι οἱ λόγοι, δι' οὓς οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ ἀπέκρουσαν ἀνέκαθεν, ἀποκρούουσι καὶ θὰ ἀποκρούωσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα πᾶσαν ὑπὸ τὸν πα-

πισμὸν ὑποταγὴν. Τοῦτο ἂς ἐννοήσωσιν ἅπαξ διὰ παντός οἱ ἐν Ῥώμῃ καὶ ἂς μᾶς ἀπαλλάξωσι τοῦ λοιποῦ τῶν συχνῶν αὐτῶν ἐγκυκλίων, προσκλήσεων, παρορμήσεων καὶ παρκαλεύσεων πρὸς ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, πρὸς ὑποταγὴν δηλ. τῆς ἀνατολικῆς ὑπὸ τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἄλλοτε τὸ εἴπομεν. Ἐνόσω ὁ ἥλιος διανύει τὴν τροχίαν του, καὶ ἐνόσω σωφρονούσιν οἱ ἀνατολικοὶ λαοί, δὲν θὰ εἰσέλθωσι ποτε εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσιν εἰς τὴν Ῥώμην !

Α· ΔΙΟΜΗΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ.

Παρόραμα. Εἰς σελ. 118 στ. α' στίχ. 38 ἀντὶ Πολύκαρπος γράφ. Πολυκράτης.

Ἡ Μικρὰ Κόμησσα'

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΟΚΤΑΒΙΟΥ ΦΕΓΙΕ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ Ε. Δ. ΡΟΪΔΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Ζ'.

7 Ὀκτωβρίου.

Παῦλε, συμμερίζομαι τὴν λύπην σου ἐξ ὅλης καρδίας. Ἄφες ὅμως νὰ σ' εἶπω ὅτι, κατ' αὐτὰ τὰ συμπτώματα, τὰ ὅποια περιγράφεις, ἡ ἀσθένεια τῆς καλῆς σου μητρὸς οὐδεμίαν παρέχει ἀφορμὴν εὐλόγου ἀνησυχίας. Τοιαῦται ὀδυνῆναι ἄλλ' ἀκίνδυνοι κρίσεις εἶναι συνήθεις εἰς αὐτὴν ἀπὸ ἔτη πολλὰ κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ χειμῶνος. Ἐχε λοιπὸν θάρρος καὶ ὑπομονήν.

Ὑπακούων εἰς τὴν ῥητῶς ἐκφρασθεῖσαν θέλησίν σου ἐξακολουθῶ τὴν διήγησιν τῶν μικρῶν μου βασάνων. Τὰ προαισθήματα τῆς πείρας καὶ τῆς φιλίας σου ἐπληρώθησαν καὶ ἔχω τῷ ὄντι μείζονα ἀνάγκην παρηγορίας ἢ συμβουλῶν. Οὔτε ἡ καρδία οὔτε ἡ συνείδησίς μου εἶναι ἡσυχη, καίτοι ἐξετέλεσα αὐστηρῶς τὸ καθήκόν μου. Πολλάκις μ' ἔρχεται νὰ ζηλεύσω τοὺς ὑπακούοντας ἀνεῦ ἐνδοιασμοῦ καὶ ἀγῶνος εἰς πάσας αὐτῶν τὰς ὁρμὰς, διώκοντας μόνην τὴν ἡδονὴν καὶ φεύγοντας πᾶν δυσάρεστον. Ὀδυνῆναι τῷ ὄντι βάσανος εἶναι ἡ συνείδησις εἰς πάντα τίμιον ἄνθρωπον, πρὸ πάντων ὅταν δὲν εἶναι βέβαιος ὅτι ὑπάρχει ὑπερτέρα τις πρόνοια μὴ ἀφίνουσα ἀβράβευτον τὴν θυσίαν.

Ἐπανέρχομαι ἤδη εἰς τὰς σχέσεις μου μετὰ τῆς κυρίας Πάλμα. Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐξηγήσεως, ἣν σοὶ διηγήθην ἐν τῇ τελευταίᾳ μου ἐπιστολῇ, κατέβαλα πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως περιορίσω τὰς σχέσεις ταύτας ἐντὸς τῶν ὁρίων φιλικῆς οἰκειότητος, τῆς μόνης κατὰ τὴν γνώμην μου μεταξὺ ἡμῶν ἐπιθυμητῆς. Κ' ἐκείνη δὲ μοι ἐφάνη κατὰ τὸ σύνθημα εὐδιάθετος καὶ ζωηρά. Παρητήρησα μόνον ὅτι ἡ φωνὴ καὶ τὸ βλέμμα της, ὅσαςκις μοι ἀπέτεινε τὸν λόγον, μετεῖχον σοβαρᾶς τινος εὐπροσηγορίας οὐχὶ συνήθους εἰς αὐτήν. Κατὰ τὰς ἐπομένας ὅμως ἡμέρας, καίτοι ἐξηκολούθησα νὰ φέρωμαι πρὸς τὴν μι-